

at mene, at han troede at bestinde sig i Preussen og ikke i Danmark, i Berlin og ikke i Kjøbenhavn. Dette gjælder nemlig, forsaavidt han talte om de Forsølgelser, som enhver Tøbe, der træder frem i det offentlige Liv, skulde være udsat for. Jeg skal forstikke det ærede Medlem om, der jo ikke er den første Tøbe, som har været Medlem af den danske Rigsdag, at jeg er overbevist om, at de Tøder, der have været her før ham, i ingen Henseende have beklaget sig over eller havt mindste Grund til at beklage sig over, at de ikke have mødt fra den første Dag den samme Bellivillie som enhverjomhelst Anden. Dette lader jeg nu imidlertid ligge. Det, som jeg vilde sige et Par Ord om, var den Maade, hvorpaa han har søgt at forklare, at han med god Samvittighed kunde underskrive den almindelige Edsformular. Det forekommer mig at den Fortlaring, han gav, ikke var tilfredsstillende. Jeg betvivler selvsølgelig ikke, at det ærede Medlem virkelig med fuld Overbevisning mener at kunne underskrive den sædvanlige Edsformular, at han mener at kunne gjøre det uden at komme i nogen Strid med sig selv eller sine religiøse-filosoffiske Anskuelser. Men, naar det ærede Medlem vil begrunde sin Formening om, at det forhold sig saa, derpaa, at man maatte være berettiget til, og at det maatte være den almindelige Forudsætning, at Enhver, der underskrev Edsformularen, maatte være berettiget til at lægge sit eget Subsbegreb og, hvad dermed staa i Forbindelse, ind i Edsformularens Ord, tror jeg, at dette er ganske urigtigt. Og jeg tror fremdeles, at det vilde være ganske overordentlig farligt, om man lod denne Lære trænge ud i Livet og der blive anerkjendt som god og rigtig. Evertimod, dersom det virkelig forholdt sig saaledes, at der var Fare for, at det skulde blive opfattet saaledes, at det ikke kom an paa de Ord, der staa i Eden — dem kunde Enhver fortolke efter sit bedste Skjøn, selv om denne Fortolkning var nok saa lidet i Overensstemmelse med Ordene — da vilde der efter min Mening være den allerførste Opfordring til at søge at ordne dette Forhold paa en anden Maade. Det forhold sig ganske vist, som det ærede Medlem sagde, at i en vis Henseende kan det siges at være det Væsentlige ved enhver Ed, at den Paagjældende lover og virkelig for Alvor lover at ville holde det, som han har givet Løfte paa. Det vil enhver ærefjær, enhver ærlig og oprigtig Mand gjøre. Det er Hovedsagen, men man nydes jo ikke med et Løfte; Meningen med at forlange en Ed, er den, at der til det Vaand, der skal ligge i Løftet for en ærlig og samvittighedsfuld Mand, skal komme et andet af endnu større Betydning, netop det, der fremkalder derved, at den Paagjældende paakalder noget Spiere. Naar nu altsaa dette ikke kan undværes af Edsbegrebet, en Paakaldelse af noget Spiere, da synes det mig at følge af sig selv, at forsaavidt den, der vil af-

lægge en Ed eller underskrive en Edsformular, ikke skuldr have noget Spiere, som han i Virkeligheden kunde paakalde, paakalde snart som hjælpende og snart som hævnende og straffende, vil han heller ikke kunne aflægge Ed i den Betydning, hvori Brugen af Ed hidtil-dags er opfattet, og saa bliver der; tror jeg, ikke nogen Sandhed i Edsafleggelsen fra en saadan Mand's Side. Netop naar det forhold sig, som det ærede Medlem har udvirket, og netop, dersom det skulde være sandt, som han jo har havt Leilighed til gjentagne Gange at fremføre, at han ikke staa alene med sine Anskuelser, at der er Mange i Danmark, saavel som i den øvrige Verden, der mere eller mindre slutte sig til ham, dersom det skulde være sandt, hvad han sagde, at der gaar en Strømning gjennem Nutiden, som opfatter Eden paa denne Maade, da siger jeg, at det, der nu er passeret med det ærede Medlem, afgiver et Bevis for, at det er paalide, at man overhovedet ikke lader dette Forhold ligge uordnet, men at man for Alvor tager fat paa at bringe en Ordning tilveie i saa Henseende. Jeg vilde have ønsket, om det ærede Medlem havde givet en yderligere Spore til at fremkalde en saadan Ordning ved ligesom at have tvunget os Alle til at tilveiebringe en anden Edsformular, enten for Alle eller for færre Undiagelstifaldes Skyld. Jeg vilde ønske, at det ærede Medlem havde tvunget os dertil, thi jeg nærer ingen Tvivl om, at det er Samfundets Pligt at gjøre det muligt for Alle, hvilken Trosbekjendelse de end have, at aflægge de høitidelige edelige Løfter og Bekræftelser, som Samfundet fordrer af Borgerne. Jeg anser det naonlig for en Pligt, som Regjeringen og Rigsdagen har, at gjøre det muligt for Enhver, hvilken Trosbekjendelse han end har, at kunne aflægge de Eder, der fordrer, for at han kan komme til at udøve sin statsborgerlige Virksomhed, eventuelt som Medlem af Rigsdagen. Hvis det ærede Medlem altsaa havde sagt: jeg kan som ærlig Mand ikke underskrive denne Edsformular, der forelægges mig, det er Eders Pligt at tilveiebringe en, som jeg kan underskrive, — havde man efter min Overbevisning været nødt til at træffe Foranstaltninger i den Retning. Dette vilde, som sagt, have glædet mig, og jeg tror, at det vilde have været heldigere i mange Henseender, om det ærede Medlem havde stillet sig paa den Maade. Nu er nemlig Sagen den, at uagtet jeg, som sagt, ikke tvivler om, at det ærede Medlem, som han har sagt, har underskrevet Eden med god Fortrøstning til, at han i den Henseende har raamt Sandheden, som han jo i alle Henseender siger sig at søge efter, saa er der dog rundt om i Landet Mange, som ikke ret ville kunne forstaa hans Fortlaring om, hvorledes det er blevet ham muligt at underskrive Eden. Der er Mange, som ikke ville kunne forstaa det, og for hem det derfor vil være en Forargelse, at det ærede Medlem har